

Hilsen til Jarl

Bent Rolighed

De modstandsfolk, der under besættelsen varetog modtagelse og opbevaring af forsyninger nedkastede fra allierede fly, førte ikke dagbog. For en dagbog kunne i de forkerte hænder være et fældende bevis.

Men efter befrielsen var der flere, der gik i lag med at give eftertiden en skriftlig orientering om, hvad de oplevede dengang. Og her er nogle hovedpunkter fra det, der blev skrevet af Jørgen Jensen (1920-1991) fra Klim i Vester Hanherred. Det er et stykke egnshistorie, der gengiver både muntre, alvorlige og farlige situationer, som han og hans kammerater oplevede i tiden fra oktober 1944 til nogle uger efter 5. maj 1945.

En aften i oktober 1944 havde vi haft generalforsamling i Klim Ungdomsforening. Bagefter gik min ven og jeg og ryddede op, og som så ofte før faldt samtalen på krigen og modstandsbevægelsen.

Pludselig vendte han sig mod mig og sagde: "Hvis du blev spurgt, om du ville gå ind i modstandsbevægelsen og deltage i våbenmodtagelse fra luften, hvad ville du så svare?" Jeg satte mig på en bænk, for noget ved hans stemme gjorde, at jeg var klar over, at det denne gang var alvor.

Jeg kunne for den sags skyld godt have svaret med det samme, da jeg ikke et øjeblik var i tvivl om svaret. Jeg måtte gå med - kunne ganske simpelt ikke andet, hvis jeg ikke skulle foragte mig selv resten af livet... Da jeg havde sundet mig lidt, sagde jeg, at hvis jeg fik sådan et spørgsmål, ville jeg svare ja, selv om jeg villigt indrømmer, at jeg i dette øjeblik var bange, men som jeg sagde: "Jeg kan ikke andet".

Min ven fortalte nu, at den nye lærer var kommet til ham, og spurgt, om han ikke ville være med, og da han havde sagt ja, havde Olsen, som læreren hed, bedt ham skaffe en mand mere, da han ikke selv kendte nogen på egnen, og det var altså blevet mig.

Vi gik nu over i skolen til Olsen, der var ugift. Han fortalte, at han, inden han kom til Klim, havde været med i modstandsbevægelsen, og da han kom til Klim, var han blevet opfordret til at danne en gruppe her, idet der var udpeget en modtagelsesplads på Klim Holme, hvor man manglede folk til at modtage våben. Han opfordrede os til at foreslå nogle af vore kammerater, som vi stolede på, og som vi mente ville være med.

Jeg foreslog Theodor, som jeg kendte fra barn, og som jeg var bombesikker på... Hermed var en praksis indledt, som vi siden fulgte, når vi optog nye medlemmer i gruppen, nemlig den, at når et nyt medlem blev foreslået, blev det afgjort med almindelig stemmeflertal, om han skulle optages, ligesom vi var enige om ikke at optage gifte folk eller personer under 21 år...

Da jeg dagen efter snakkede med Theodor, kunne jeg ikke rigtig få mig selv til at komme frem med mit ærinde, men til sidst busede jeg ud med det, idet jeg med det

samme gjorde opmærksom på, at han ikke skulle svare med det samme, men skulle tænke på det først.

Vi bestemte så, at jeg skulle komme ned til ham om aftenen i hestestalden, når han var ude for at fodre, og da svarede han mig med en let omskrivning af Holberg: "Min forstand siger nej, men min samvittighed siger ja, er da ikke min samvittighed mere end min forstand, jeg mener jo, og det er mit svar."

Vi fik nu at vide, hvor nedkastningspladsen var, og en søndag var vi ude at se på lokaliteterne.

Den nøjagtige placering er efter velvillig hjælp fra Frihedsmuseet i København angivet på Geodætisk Instituts Generalstabskort, (1939) således: bind 1, side 10, A3, 400 m syd for "n" i Holmene.

Den nøjagtige placering på Geodætisk Instituts Generalstabskort, (1939) bind 1, side 10, A3, 400 m. syd for "n" i Holmene.

Det var en åben plads i kanten af en skov nær ved fjorden. Pladsen var allerede godkendt af englænderne, og der var gravet 12 huller, der i størrelse passede til våbenbeholderne. Hullerne var så dækket med grene med lyngtørv over, så det var umuligt at se noget, med mindre man trådte igennem, men da stedet lå langt fra bebyggede steder, var faren herfor ikke stor.

Vi gik nu bare og ventede på, at den første nedkastning skulle finde sted. Vi skulle vente på en særmelding i den engelske radio. Ingen af os kendte kodeordet, men vi ville få besked fra vores nærmeste chef, Børge Sørensen, Fjerritslev Tømmerhandel. Han var en tiltalende og frisk fyr, som jeg senere vil omtale.

Vi var med i en studiekreds, der blev holdt ved Olsen. En aften, da vi højtideligt sad og diskuterede Kaj Munks værker, blev Olsen kaldt til telefonen. Senere kaldte han mig ud i køkkenet og sagde, at vi skulle være på nedkastningspladsen kl. 24. Jeg skulle nu se at få fat i Theodor, men jeg skulle jo helst have en grund til at forsvinde, så de øvrige studiekredsdeltagere ikke anede uråd. Vi gik derfor ind og diskuterede videre, og jeg sagde da, at jeg havde en bog af Kaj Munk, som jeg ville hente, og da dette faldt i god jord, strøg jeg af sted. Nå, jeg fik fat i bogen og strøg ned til Theodor, og fik under et påskud ham med udenfor og satte ham ind i situationen. Vi traf

iøvrigt den aftale, at jeg ved en lignende lejlighed ikke skulle komme ind, men binde en snor i håndtaget på stalddøren, så ville han opdage det, når han var ude for at fodre af, hvorefter han skulle komme op i skolen. På den måde ville vi undgå, at hans forældre fik mistanke.

Endelig var det da tid at standse studiekredsarbejdet for denne aften. De andre gik, men vi fik travlt med at smøre en madpakke, idet vi var klar over, at det kunne blive en lang nat. Lidt efter kom Theodor, og vi startede til fods. Når vi gik, var det for at være mere frit stillede, hvis vi blev nødt til at flygte for tyskerne. Uden cykler ville vi nemlig kunne stikke af ud over markerne, og i et sådant tilfælde kunne nogle henkastede cykler let røbe os...

Da vi senere nåede ud på nedkastningspladsen, fik vi kontakt med gruppen fra Fjerritslev, og vi fik forklaret, hvad vi skulle gøre, når maskinen kom. Fire mand skulle give lyssignal til englænderne, og vi fra Klim skulle, så snart faldskærmene havde nået jorden, løbe hen og frigøre dem fra beholderne, som vi skulle begynde at bære hen til de huller, der i forvejen var gravet til dem.

Herefter begyndte ventetiden. Vi spiste vor medbragte mad. Børge Sørensen delte cigaretter ud - en sjældent vare under krigen - og vi nød faktisk tilværelsen. Og det var også det hele, vi fik ud af det, for kl. 4 fik vi ordre til at gå hjem, da maskinen måtte være fløjet forkert af os.

Vagtposter ved Aggersund. Jørgen Jensen (1920-91), der skrev erindringerne og th. hans bror Niels G. Jensen (1920-89). Foto: Sv. Mikkelsen, Fjerritslev.

I det følgende fortælles bl.a. om broderen, Niels, der til 1. nov. kom hjem og blev karl på gården. Han blev optaget i gruppen, og samtidig blev der stiftet en kortklub, hvor deltagerne var Theodor, Niels, Jørgen og Olsen. Af større betydning end kortene var deres første våben, tromlepistolen og maskinpistolen, som de nu øvede sig i at betjene. I den periode blev de også indviet i kodeordet fra BBC, og det var "Hilsen til Jarl". Begge brødrene hørte denne hilsen d. 30. nov. De forklarede deres forældre, at nu skulle de mødes

i kortklubben og drog afsted mod Holmene.

Den 1. nedkastning

Ventetiden blev denne aften ikke lang. Vi havde lige spist vores mad og fået et par dramme, da vi hørte en flyvemaskine nærme sig. Signallysene blev tændt, og vi ventede i spænding. Så var den der - en stor maskine kom strygende lavt hen over pladsen. Var det den rigtige? Eller stod vi og signalerede til en tysk maskine. Nej, nu kom et par grønne glimt fra maskinen, og i det samme kom 12 store cylindre farende ud af maskinen, og faldskærmene foldede sig ud. Hvor var det betagende at se på. Det var en måneklar aften, så vi kunne se det hele tydeligt. Faldskærmene strålede i flere stærke farver: gul, rød, blå, grøn og brun.

Der var imidlertid ikke tid til at falde i trance, containerne landede med små bump, og vi styrtede til gennem vand og pløre for at samle skærmene sammen. De var hægtet på med en karabinhage, så vi uden videre

kunne hægte dem af. Vi fra Klim arbejdede sammen - en tog sig af skærmen, og så greb vi fire en container. Dvs. greb og greb, den vejede ca. 200 kg, så et snuptag var det nu ikke. Med den første gik det nu let, da den var forsynet med fire håndtag.

Desværre lå den på den forkerte side af en grøft med pigtråd på den ene side, men spændingen gav os uanede kræfter, så det varede ikke længe, før vi havde slæbt den hen til Børge Sørensen, der sammen med nogle andre stod og undersøgte indholdet, inden det hele blev lagt ned i de dertil indrettede huller...

Vi sled og slæbte nu, til alle containerne var velforvarede i jorden. Og vi rettede den ømme ryg betydeligt, da nedkastningschefen kom hen og sagde, at han havde lagt mærke til, at vi havde udført langt det meste af arbejdet. De fleste folk fra Fjerritslev var nemlig kontorfolk, læger og lærere, som ikke var vant til hårdt fysisk arbejde.

Vi traskede nu hjem, hvor Olsen tog hul på en flaske vin. Vi var dødtrætte, men lykkelige. Aldrig i vores liv havde vi arbejdet så hårdt som denne nat, men aldrig havde vi moret os sådan, det står stadig for mig her bagefter som den største oplevelse i mit liv. Dette at se maskinen komme glidende, kaste sin last og dermed bringe bud fra den frie verden, mærke samhørigheden med alle vore ukendte kammerater, det var som om vi alle var brødre, til trods for vores vidt forskellige samfundsstillinger. Det var en stor oplevelse.

Fra den nye sending fik gruppen tildelt 2 pistoler 2 maskinpistoler og 2 US-karabiner En aften mødtes kortklubben i skolen for at rengøre disse våben.

Klargøring af våben

De nye våben var fedtet ind i vaseline og pakket ind i gennemsigtigt papir og kunne slet ikke bruges i den tilstand. Vi havde hørt, at den mindste smule vaseline ville bevirke, at karabinerne ikke kunne skyde automatisk, så vi besluttede at gå omhyggeligt frem, og vi blev enige om, at den letteste måde ville være at koge dem rene.

Som sagt så gjort. Theodor gik i gang med at tænde op i komfuret og varme vand i den store gryde. Vi andre ladede først vore gamle våben, for som Niels bemærkede: "Det er altid rart at have noget at sætte på bordet, hvis der skulle komme et fremmed menneske".

Vi gik nu i gang med at skille karabinerne ad. Det var nogle dejlige våben, de var meget lette og var halvautomatiske med 15 skud i magasinet og 2 ekstra magasiner til hver karabin, så der kunne præsteres 45 skud i løbet af ingen tid. Desværre bestod de af en mængde små dimser og fjedre og andre mærkelige dippedutter, så vi var bange for, at vi ikke kunne samle dem igen, så vi tog én ad gangen, idet vi så havde én at se efter, hvis vi kom i tvivl.

Det gik fint. Efterhånden som vi fik de forskellige dele pillet fra hinanden, smed Theodor dem i gryden, og vi havde det meget hyggeligt. Det usædvanlige arbejde fik os til at opføre os som berusede i lettere grad, vi overgik hinanden i brandere og vittigheder. Vi var dog ganske klar over faren ved vort arbejde, og det var vel også tanken om faren, der gav vor samtale et let euforisk indhold.

Men det var nu også urkomisk at se Theodor stå og røre i en gryde med våbendele med en alvor som en kogekone til en begravelse.

Alt det vaselinindsurte papir blev efterhånden stoppet i kakkelovnen, og hver gang vi åbnede lugen, stod en tyk, kvælende røg ud i stuen, hvor kakkelovnen og tapetet efterhånden fik et miserabelt udseende.

Nå, heldigvis var der ingen kone i huset, der kunne beklage sig. Olsen havde Stinne til at gøre rent, og da hun dagen efter beklagede sig over grydens udseende, sagde Olsen, at han havde brugt den til at koge nogle fysikredskaber i. Værre for hende var det, at ved studiekredsen om aftenen, opdagede pigerne, at lampekuplen var dækket af et tykt lag sod, hvori pigerne skrev "So". Således blev Stinne altså det første offer for modstandskampen i Klim.

Senere kom en opfordring til at udvide gruppen med nye medlemmer. Kortklubben gik sammen, drøftede forskellige muligheder og rettede derefter henvendelse til de mænd, man gerne ville have med. En halv snes folk fra egnen indgik herefter i gruppen. Jørgen Jensen fortæller, hvordan han indledte kontakt med en af dem.

Gruppen udvides

Jeg traf Johannes Madsen oppe i byen en dag, hvor han kom kørende. Han blev vist noget forbausset, da jeg hoppede op i vognen til ham, for vi havde ikke før haft meget med hinanden at gøre, selv om vi godt kendte hinanden.

Da jeg spurgte, om han kunne tænke sig at gå ind i modstandsbevægelsen, kiggede han lidt på mig og sagde: "Hvis det er en lokal gruppe, du vil lave, vil jeg ikke, men hvis I har forbindelse oppefter, vil jeg godt." Jeg kunne berolige ham med hensyn til dette, og så gik han med. Og da jeg spurgte, om han troede, hans bror Olav ville være med, sagde han, at det var der ingen tvivl om, for de havde ofte talt om, at de gerne ville i forbindelse med modstandsbevægelsen. Jeg bad ham derfor snakke med Olav, og begge kom op til Olsen den følgende aften sammen med Hans Fårbæk, som vi allerede havde snakket med.

Gruppens kontaktled til Ålborg blev for en tid afbrudt. Det medførte, at næsten alt godset fra den første nedkastning, som stadig lå i skjul på pladsen, ikke kunne transporteres videre. En ny nedkastning kunne ventes, og Niels og Jørgen blev spurgt, om de kunne skjule de 2½ tons våben.

Våbendepot på gården

Hvor skulle vi gemme så meget? Vi spekulerede. Gemme det hele i hø og halm var lidt risikabelt, og der havde vi forøvrigt så meget liggende i forvejen. Til sidst fandt vi løsningen.

Gården i Klim, hvor der var våbenlager i den gamle ajlebeholder.

Under maskinhuset lå en gammel ajlebeholder, der ikke blev benyttet, der kunne vi opbevare våbnene, når vi lavede nogle hylder til at sætte kasserne på.

Vi aftalte nu med Børge Sørensen, at de kunne komme med varerne en aften kl. 19. Vi valgte dette tidspunkt, fordi Niels og jeg normalt malkede på den tid, og vore forældre

kom aldrig i stalden imens, så ingen ville forstyrre os.

Dagen oprandt med en hylende snestorm, hvilket passede os godt, for så holdt andre mennesker sig nok inde, for vort største problem ville være at få vognen med våbnene uset ind i laden.

Olsen kom - som så ofte før - og spiste aftenmad i mit hjem, og da Niels og jeg skulle ud og malke, fulgte han med ned i stalden. Vi malkede i rekordfart, og lige som vi var færdige, kom Theodor, Peter, Niels Kjær, Svend og Anders.

Vi skulle jo se at få vognen ind i laden, uden at nogen så det. Svend blev sendt op ad vejen, for at holde øje med, når vognen nærmede sig... vi andre fordelte os i nabolaget, for at give signal, hvis uvedkommende skulle komme i nærheden i det kritiske øjeblik. Nu lød der et fløjt fra Svend, og ud af snetykningen kom en mælkeslæde i stærk fart. Der var ingen at se, så vi lod den svinge ind ad indkørselen. Niels slog ladeportene op, og ind for slæden, hvorefter porten lige så hurtigt blev lukket. I en fart blev de forskellige kasser læsset af, porten blev lukket op, og slæden forsvandt lige så hurtigt, som den var kommet.

Vi andre havde stadig et stykke arbejde tilbage, vi skulle have det hele stuvent ned i ajlebeholderen. Det gik tjep - op gennem fodergangen, ud ad et vindue, hvor en mand stod og tog imod. Han langede det ned i ajlebeholderen, hvor Niels og Theodor stuede det op på de hylder, vi i forvejen havde lavet. Lemmen blev lagt på, et lag cement ovenpå, og i løbet af et øjeblik havde sneen slettet alle spor. Vore kammerater forsvandt lige så ubemærket, som de var kommet, mens Olsen fulgte med ind, hvor vi i al uskyldighed satte os til at spille kort med onkel Jens og far.

To flybesætninger gik tabt over Nordsøen på vej til eller fra "Jarl". Fire af de tolv omkomne drev senere i land og blev begravet i henholdsvis Sdr. Nissum, Vang, Tornby og Helligsø.

Godset blev senere sendt til Sønderjylland. I den Strenge vintertid var der ingen hilsener til Jarl, men i marts kom der igen særmeldinger over BBC. Ifølge oplysninger fra Frihedsmuseet i København var der 10 gange annonceret nedkastning ved Holmene, men kun 3 gange blev aktionen gennemført. Modtageholdet mødte op hver gang. I marken blandede tyskerne sig ikke, men i luften var der drama. Anders Bjørnvad beretter i "Faldne allierede flyvere 1939-45": "Natten til den 12. april 1945 skulle et "Sterling" fly nedkaste våben på en plads ved Holmene ("Jarl") vest for Fjerritslev. Flyet må være styrtet i havet. Alle om bord omkom. - Natten til d. 19. april 45 gik et våbenfly tabt over Nordsøen, det var udsendt til en modtageplads ved Fjerritslev. Alle ombord omkom. Sidstnævnte fly havde inden ulykken besøgt "Jarl" og afleveret sin last. Herom beretter JJ:

Flere våben

Nu fik vi den tredje nedkastning i en brandstorm. Ingen af os regnede med, at maskinen ville komme i det vejr, men vi turde ikke blive hjemme, og det var godt det samme, for maskinen kom. Den kastede desværre fra så stor højde, at containerne blev spredt over et stort areal, hvilket gav os en masse ekstra arbejde med at samle dem sammen. 2 containere landede på den forkerte side af en dyb kanal, så vi måtte til at fælde træer og bygge en bro - en eventualitet, som vi heldigvis var forberedte på. Nedkastningen forløb planmæssigt, og Fjerritslevfolkene fik denne gang skærmene med hjem.

Som tiden gik, viste det sig, at vidtstrakte forholdsregler for at holde modstandsarbejdet skjult ikke længere ville lykkes. Rygterne svirrede. De mest åbenmundede og uansvarlige blev truet til at tie og sagen dysset ned. Men hvor længe kunne det skjules, og hvad ville ske, hvis det kom tyskerne eller deres håndlangere for øre? Nerverne var slidte.

Slidte nerver - og befrielse

En dag, da Olsen havde sangtime, kom en tysk bil op til skolen, og 4 tyskere i sorte uniformer steg ud. Gestapo! tænkte Olsen straks og var lige ved at fare ud af den anden dør, men betvang dog sin lyst og blev ved at synge. Tyskerne ville også bare snakke med den anden lærer, der var formand for forsamlingshuset, som de ville beslaglægge, men Olsens forhold til dem havde fået ham til at frygte det værste...

Vi sov nu altid med en pistol under hovedpuden, og en nat troede vi, at vi ville få brug for den. Niels og jeg vågnede ved, at der kørte en bil ind på gårdspladsen og oplyste vores værelse med lygterne. Aldrig er vi kommet ud af sengen i sådan en fart. Vi greb tøjet med den ene hånd og pistolen med den anden, og vi var allerede på vej ud ad døren, da bilen igen bakkede ud og forsvandt. Denne gang var det altså ikke tyskerne, men kun en bilist, der var kørt forkert...

Den hævede broklap ved Aggersund spærrer for trafikken, og modstandsfolk fra Klim kontrollerer efter 5. maj 1945 passagen.

Stående fra venstre: Niels G. Jensen, Aksel Svane, Niels Kjær, Anders Olsen (leder af gruppen), Jørgen Jensen, Gunnar Jacobsen og Christian Neve. Knælende fra venstre: Johannes Madsen, Niels Skovsted, navnet huskes ikke, Aksel Madsen, Peter Jacobsen, Andreas Pedersen og Theodor Pallesen. Liggende: Anders Loft og Olav Madsen.

(Christian Neve er fra Fjerritslev, de øvrige fra Klim).

Vi kunne nu alle se, at krigen var ved at være forbi, og en aften kom det kendte budskab, at tyskerne havde kapitulert. Ikke mindst Niels og jeg følte det som en enorm lettelse. Vi gik op til Olsen, hvor gruppen

efterhånden samledes. Et par flasker vin blev fundet frem. Næste morgen skulle vi ses igen.

Niels og jeg var oppe før dag og blev i flyvende fart færdige med morgenarbejdet, sikre på, at vi ville få en travl dag... Så styrtede vi ind til far, bevæbnet til tænderne. Han havde aftenen før diskuteret modstandsarbejde med naboerne og mente da, at det kun var i de større byer den slags kunne finde sted. Han blev selvfølgelig meget overrasket, og jeg tror også, han var meget stolt af os. Derefter ind til mor, der blev helt ude af sig selv over, hvad hun hørte. Hun indrømmede dog, at hun tit havde ærgret sig over, at vi havde været så ligegyldige, når modstandsbevægelsen blev diskuteret.

Fra 5. maj havde holdet fra Klim den opgave at bevogte Aggersundbroen. Ordren var fra første færd at stoppe nogle biler med flygtende gestapofolk, men efter en times ventetid forlød det fra Fjerritslev, at bilerne var passeret ad andre veje. Styrken blev nu delt med henholdsvis Olsen og Jørgen som ledere.

Lederen af våbenmodtagelserne ved JARL, direktør Børge Sørensen, Fjerritslev, hilser her på den engelske løjtnant Jones, 15. maj 1945 ved Fjerritslev kirkegård.

I Aggersund fandtes en mængde tyske flygtninge, og også dem måtte vi tage os af. Olsen og jeg var til forhandling med sognerådet, der i første omgang måtte lægge penge ud til fødevarer til flygtningene. Kort sagt vi havde meget at gøre i de ca. 3 uger, vi var i byen. Da vi jo ikke i længden kunne blive borte fra vore forskellige hjem og pladser, skiftedes vi til at have vagt et døgn ad gangen. Vi havde det meget fornøjeligt, og Niels og jeg var glade for, at vi havde arbejdet så hårdt med forårsarbejdet, at vi nu kunne tage det med ro. Staten betalte os i øvrigt en dagløn, mens vi var på broen.

Da de 3 uger var gået, fik vi lov at rejse hjem og overlade vagten til modstandsbevægelsen i Løgstør. Inden vi rejste, holdt Aggersund sogneråd fest for os, hvor vi foruden mad og drikke også fik mange pæne ord og tak med på vejen.

"Vor lykkeligste stund", taler den ældre generation om når tankerne falder på 4.-5. maj 45. Men få uger senere var modstandsbevægelsen for en tid ikke længere så populær Jørgen Jensen drager denne slutning: Da vi kom tilbage til Klim, opdagede vi hurtigt, at en profet ikke er agtet i sit eget fædreland. Og da vi jo fra Aggersund havde vænnet os til at være dagens mænd i skysovs, var det en kold omgang... Dog ville ingen af os have undværet vinterens oplevelser, selvom vi havde vidst, hvad der ventede os.

REBILD NATIONAL PARK

5. MAJ 1990

AFSLØRING AF MINDESMÆRKE
FOR
DE ALLIEREDE VÅBENFLYVERE

UNVEILING OF MEMORIAL
TO
THE ALLIED AIRMEN OF WORLDWAR II

HANDLINGSFORLØB

SEQUENCE OF EVENTS

Vignet fra program for afsløring af mindesten for allierede våbenflyvere. 5. maj i Rebild Nationalpark. På stenen er også navnene på de 12 omkomne fra JARL-opgaver.